

REPUBLIKENS PRESIDENTS FÖRORDNING OM SKÖTSELN PÅ ÅLAND AV VISSA FÖRVALTNINGSUPPGIFTER SOM RÖR IDENTIFIERING OCH REGISTRERING AV DJUR¹

1 Systemet med överenskommelseförordningar

Bestämmelser om fördelningen av lagstiftningsbehörigheten mellan riket och landskapet Åland finns i självstyrelselagen för Åland (1144/1991), nedan *självstyrelselagen*. Lagen utgår från principen att behörigheten i förvaltningsärenden följer lagstiftningsbehörigheten. Kostnadsansvaret följer förvaltningsansvaret, om inte något annat föreskrivs.

I 32 § i självstyrelselagen föreskrivs det om ett system enligt vilket uppgifter som hör till riksförvaltningen för viss tid eller tills vidare kan överföras på en landskapsmyndighet. På motsvarande sätt kan uppgifter som hör till landskapsförvaltningen överföras på en riksmyndighet. Överföringen sker genom förordning och med samtycke av Ålands landskapsregering. En överenskommelseförordning kan sägas upp ensidigt.

Enligt 32 § 3 mom. i självstyrelselagen utfärdas överenskommelseförordningar av republikens president. Utlåtande över ett förslag till överenskommelseförordning ska alltid begäras av Ålandsdelegationen.

2 Lagstiftningsbehörighet

Enligt 18 § 1, 15, 17 och 22 punkterna i självstyrelselagen har Åland helt eller huvudsakligen lagstiftningsbehörighet i fråga om rättsområden som rör landskapets myndigheter, jord- och skogsbruket, styrning av lantbruksproduktionen, djurskyddet och veterinärväsendet, med de undantag som föreskrivs i 27 § 31 – 33 punkterna i självstyrelselagen, samt näringsverksamheten. Till rikets lagstiftningsbehörighet hör enligt 27 § 31, 32, och 33 punkterna i självstyrelselagen smittsamma sjukdomar hos husdjur, förbud mot införande av djur och djurprodukter samt förebyggande av införsel av växtförstörare till Åland. Vidare hör rättsområdena statsmyndigheternas organisation och verksamhet, förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap. samt rättskipning till rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 3, 4 och 23 punkterna i självstyrelselagen.

Självstyrelsesystemet utgår från att Åland sköter sådana förvaltningsuppgifter som faller inom dess lagstiftningsbehörighet. Denna huvudregel anges i 23 § i självstyrelselagen, enligt vilken Åland har förvaltningsbehörighet på de områden som hör till Ålands lagstiftningsbehörighet. I 30 § 9 punkten i självstyrelselagen har det dock för bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur tagits in i ett undantag från nämnda huvudprincip. Av bestämmelserna följer att de uppgifter som enligt lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos människor och husdjur ankommer på en riksmyndighet eller på kommunerna, på Åland ska skötas av landskapsregeringen eller av någon annan myndighet som anges i landskapslag.

¹ VN/3762/2023

3 Nuläge och behovet att utfärda en ersättande överenskommelseförordning

3.1 Kontroll av identifiering och registrering av djur

Med kontroll av identifiering och registrering av djur, *ID-kontroll*, avses tillsyn över att lagstiftningen kring systemet för identifiering av djur följs. Europeiska unionens lagstiftning om djurhälsa och unionens interna handel med djur kräver att djurens ursprung, vistelseort, överlåtelser och förflyttningar kan spåras. Syftet med ID-kontrollen är att bekämpa smittosamma sjukdomar hos djur.

3.2 Nuläget och bedömningen av det

På Åland gäller republikens presidents förordning om skötseln i landskapet Åland av förvaltningsuppgifter som rör kontroll av identifiering och registrering av djur (1540/2011). Överenskommelseförordningen trädde i kraft den 1 januari 2012. På grund av ändringar i EU-rätten och den nationella lagstiftningen bör förordningen ses över.

Överenskommelseförordningen föreskriver att Statens ämbetsverk på Åland och Livsmedelssäkerhetsverket (numera Livsmedelsverket) i landskapet Åland ska svara för skötseln av de förvaltningsuppgifter som rör identifiering och registrering av djur och som enligt 30 § 8 punkten i självstyrelselagen för Åland i fråga om bekämpande av smittosamma sjukdomar hos husdjur ska skötas av Ålands landskapsregering.² De närmare uppgifterna för Statens ämbetsverk på Åland och Livsmedelsverket anges i 2 och 3 § i förordningen. Kostnaderna för skötseln av de förvaltningsuppgifter som avses i förordningen betalas enligt 4 § av landskapet enligt vad Ålands landskapsregering samt Statens ämbetsverk på Åland och Livsmedelssäkerhetsverket avtalar.

I 2012 års överenskommelseförordning hänvisas det till EU-förordningar som har upphävts.³ Märkning och registrering av djur har dessutom slopats ur villkorligheten (tidigare tvärvillkor) i EU-lagstiftningen fr.o.m. den 1 januari 2023. Europaparlamentets och rådets gällande förordning 2021/2115 innehåller inga krav på märkning och registrering av djur i fråga om villkorlighet.

Lagen om ett system för identifiering av djur från år 2010 har i riket upphävts och ersatts av lagen om identifiering och registrering av djur (1069/2021), som trädde i kraft den 1 januari 2022. Skälet till att en ny lag på området antagits är att EU-lagstiftningen om identifiering och registrering av djur har varit splittrad och i huvudsak bestått av separata rättsakter för olika djurarter. EU-lagstiftningen har reviderats genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/429, nedan kallad *EU:s djurhälsoförordning*, som offentliggjordes den 31 mars 2016 och som började tillämpas från och med den 21 april 2021.⁴ Syftet med förordningen är att skapa ett harmoniserat regelverk inom unionen. Förordningen innehåller förutom bestämmelser om djursjukdomar och djurhållningsplatser också bestämmelser om registrering av anläggningar och vissa aktörer samt om spårbarhet av djur. Dessutom har kommissionen

² Genom en ändring av självstyrelselagen år 2015 har det materiella innehållet i den punkt som dessförinnan fanns i 8 punkten införts i en 9 punkt. Detta har beaktats nedan genom en hänvisning till nämnda 9 punkt i förslaget till förordning.

³ Dessa är rådets förordning (EG) nr 73/2009 om upprättande av gemensamma bestämmelser för system för direktstöd för jordbrukare inom den gemensamma jordbrukspolitiken och om upprättande av vissa stödsystem för jordbrukare, om ändring av förordningarna (EG) nr 1290/2005, (EG) nr 247/2006 och (EG) nr 378/2007 samt om upphävande av förordning (EG) nr 1782/2003 samt kommissionens förordning (EG) nr 1122/2009 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 73/2009 vad gäller tvärvillkor, modulering och det integrerade administrations- och kontrollsystem inom de system för direktstöd till jordbrukare som införs genom den förordningen och om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 1234/2007 när det gäller tvärvillkoren för stöd inom vinsektorn.

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/429 om överförbara djursjukdomar och om ändring och upphävande av vissa akter med avseende på djurhälsa (*djurhälsolagen*).

getts omfattande befogenhet att anta delegerade akter och genomförandeakter. Förordningen ger också stort nationellt handlingsutrymme. Till följd av reformen bedömdes att rikslagstiftningen om systemet för identifiering av djur måste revideras. Lagen om identifiering och registrering av djur kompletterar genom sina bestämmelser Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625.⁵

Lagen om identifiering och registrering av djur innehåller bestämmelser om registrering av anläggningar där djur hålls. I lagen ingår också, för säkerställande av sällskapsdjurens välbefinnande, behövliga bestämmelser och bemyndiganden att utfärda artspecifika förordningar om identifiering och märkning av sällskapsdjur i fråga om de arter för vilka det bedöms vara behövt. Enligt EU:s djurhälsoförordning har medlemsstaterna rätt att göra vissa undantag och enligt artikel 269 i förordningen får de inom sina respektive territorier vidta åtgärder som är strängare än de som fastställs i förordningen vad gäller registrering och spårbarhetskrav. Dessutom innehåller lagen i fråga bestämmelser som kompletterar EU:s bestämmelser om offentlig kontroll.

Fram till tidpunkten för ikraftträdandet av lagen om identifiering och registrering av djur har berörda riksmyndigheter med stöd av nuvarande överenskommelseförordning utfört de särskilda förvaltningsuppgifter som ankommit på dem. Systemet med överenskommelseförordning har fungerat väl. I och med att lagen om identifiering och registrering av djur har trätt i kraft finns det skäl att utfärda en ny överenskommelseförordning som på motsvarande sätt upprätthåller en uppgiftsfördelning som är i överensstämmelse med det nya regelverket inom EU och nationellt och med syfte att på ett ändamålsenligt sätt på Åland möjliggöra tillsyn över identifiering och registrering av djur.

4 Förordningsförslaget

1 §. Tillämpningsområde. Enligt 1 § i den föreslagna överenskommelseförordningen ska Statens ämbetsverk på Åland och Livsmedelsverket vara ansvariga myndigheter vad gäller skötseln av förvaltningsuppgifter på Åland i fråga om identifiering och registrering av djur.

Konsekvensen av den föreslagna förordningen är att Ålands landskapsregering eller en i landskapslag angiven myndighet fortsättningsvis ansvarar för övriga uppgifter på Åland som gäller bekämpning av smittsamma sjukdomar hos husdjur enligt 30 § 9 punkten i självstyrelselagen och som inte omfattas av tillämpningsområdet för förordningen.

2 §. Uppgifterna för Statens ämbetsverk på Åland. De uppgifter i lagen om identifiering och registrering av djur som i enlighet med den föreslagna förordningen ska skötas av Statens ämbetsverk på Åland, utgörs av de uppgifter som enligt lagen i fråga, i riket sköts av Närings-, trafik- och miljöcentralerna (*NTM-centralerna*). Dessa uppgifter hör enligt 30 § 9 punkten i självstyrelselagen till Ålands landskapsregering eller en myndighet som anges i landskapslag. Genom den föreslagna förordningen överförs uppgifterna från landskapet till Statens ämbetsverk på Åland. Statens ämbetsverk har redan med stöd av den gällande överenskommelseförordningen skött motsvarande uppgifter.

⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG förordningen om offentlig kontroll (*kontrollförordningen*).

Den centrala bestämmelsen i detta sammanhang utgörs av 22 § i lagen om identifiering och registrering av djur. NTM-centralerna ska inom sitt verksamhetsområde utföra inspektioner på plats på anläggningar för djur och även i övrigt ha tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna om identifiering och registrering av djur i enlighet med kontrollförordningen. Avsikten med bestämmelsen i sig är dessutom att förtydliga tillsynsprocessen i riket mellan NTM-centralen och regionförvaltningsverket så att NTM-centralen i fortsättningen också ska lägga fram ett förslag till påföljd i fråga om grundvillkoren, det som tidigare benämndes tvärvillkoren fram till den 1 januari 2023. NTM-centralerna sköter sina uppgifter enligt vad som årligen avtalas i resultatmålshandlingen mellan NTM-centralerna och de ministerier som styr dem. Jord- och skogsbruksministeriet har för den praktiska beredningen av resultatmålen för förvaltningsområdet och uppföljningen av dem tillsatt en grupp som ansvarar för sektorstyrningen under ledning av Livsmedelsverket. Tillsynen över märkning och registrering av djur ingår i NTM-centralernas årliga tillsynsplan som utarbetas av Livsmedelsverket. Till tillsynsplanen bifogas dessutom årliga uppskattningar av antalet inspektioner som gäller märkning och registrering av djur för varje NTM-centrals del. Inspektioner på gårdarna utförs av NTM-centralernas inspektörer.

Uppgifterna innebär för Statens ämbetsverk på Ålands del att den myndigheten styr och har tillsyn⁶ över att lagens bestämmelser om identifiering och registrering av djur efterlevs inom ämbetsverkets verksamhetsområde, till den del uppgifterna enligt 22 § i riket ankommer på NTM-centralerna. Hänvisningen i överenskommelseförordningen till 22 § i lagen om identifiering och registrering av djur innebär att de uppgifter som omfattas av överenskommelseförordningen utgörs bland annat av kontroller på plats i samband gårdsbesök samt användning av nödvändiga tvångsmedel för att undanröja missförhållanden, som exempelvis föreläggande, meddelande av förflyttningsförbud, påförande av påföljdsavgifter eller föreläggande av vite eller hot om tvångsutförande.

Möjligheten att påföra påföljdsavgift är, som ovan nämnts, ett av flera uppgiftsmässiga kontrollverktyg som Statens ämbetsverk som tillsynsmyndighet kan använda sig av i anslutning till den genom överenskommelseförordningen ålagda skötseln av förvaltningsuppgifterna i 2 §. Frågan om särskilt påförande av påföljdsavgift och dess förhållande till rätten att i enlighet med 28 § 3 mom. i lagen om identifiering och registrering av djur avgiftsfritt få nödvändiga uppgifter ur det bötesregister som avses i 46 § i lagen om verkställighet av böter ([672/2002](#)) för påförande av en sådan påföljdsavgift som föreskrivs i 36 § i den förstnämnda lagen, aktualiseras emellertid vid den tillsyn som med stöd av den föreslagna förordningen är avsedd att utövas vid Statens ämbetsverk. I 2 § 2 punkten i förordningen föreslås i förtydligande syfte att Statens ämbetsverk, så som ansvarig för NTM-centralernas uppgifter sköter påförandet av påföljdsavgift i enlighet med 28 § 3 mom. och 36 § i lagen om identifiering och kontroll av djur, då har rätt att avgiftsfritt få nödvändiga uppgifter ur det bötesregister som avses i 46 § i lagen om verkställighet av böter. Rätten för Statens ämbetsverk att få sekretessbelagda uppgifter ur bötesregistret för påförande av påföljdsavgift förtydligas således genom att ämbetsverket utpekas i den föreslagna förordningen som förvaltningsmyndighet på Åland för vissa uppgifter som föreskrivs i lagen om identifiering och registrering av djur. Samtidigt följer det materiella innehållet för myndighetsverksamheten givetvis vid tillämpningen av sistnämnda lag.

Det föreslås i 2 § 3 punkten i förordningen dessutom att det förbud som avses i 33 § 3 mom. i lagen om identifiering och registrering av djur ska utfärdas av Statens ämbetsverk på Åland. I rikslagens 33 § 3 mom. om förbud och andra administrativa åtgärder i lagen om identifiering och registrering av djur anges att regionförvaltningsverket på närings-, trafik- och

⁶ Den finskspråkiga ordalydelsen för 22 § i lagen 1069/2021 är den följande: ”Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus **valvoo** toimialueellaan eläinten tunnistamista ja rekisteröintiä koskevien säännösten noudattamista.” Ordalydelsen för den svenskspråkiga 22 § är den följande: ”Närings-, trafik- och miljöcentralen **styr och har tillsyn över** efterlevnaden av bestämmelserna om identifiering och registrering av djur inom sitt verksamhetsområde.”

miljöcentralens vägnar från fall till fall kan förbjuda förflyttning av djur från en anläggning när en aktör misstänks för allvarliga brister i identifieringen av djuren. Detta om ett förbud är nödvändigt på grund av en allvarlig fara för människors eller djurs hälsa, djurs välbefinnande eller livsmedelssäkerheten. Uppgiftsavgrensningen är kopplad till de i motiven till 22 § i lagen avsedda förvaltningsuppgifterna och med beaktande av att tvärvillkoren ersatts av en ny villkorlighet. Förslaget innebär att övriga administrativa åtgärder enligt 33 § 1, 2, 4 och 5 mom. fortsättningsvis sköts av landskapsregeringen eller i landskapslag angiven myndighet.

3 §. Uppgifterna för Livsmedelsverket. De uppgifter i lagen om identifiering och registrering av djur som i enlighet med 3 § i förslaget till förordning föreslås på Åland skötas av Livsmedelsverket, avser de uppgifter som Livsmedelsverket i riket sköter enligt 20 § 1 mom. och 3 mom. 1-5 punkten i lagen. Med stöd av 30 § 9 punkten i självstyrelselagen hör sådana uppgifter som följer av lagstiftningen om bekämpande av smittsamma sjukdomar hos husdjur, i grunden till landskapets förvaltningsbehörighet. Genom 3 § i förordningsförslaget överförs vissa av uppgifterna att på Åland skötas av Livsmedelsverket.

I motsats till situationen på rättsområdet för den gemensamma jordbrukspolitiken bedöms EU:s kontrollförordning (se tidigare fotnot 4) sakna sådana bestämmelser som avses i 59 b § 3 mom. i självstyrelselagen och som utgår ifrån att endast en myndighet får finnas i medlemsstaten.

Livsmedelsverkets uppgifter enligt 20 § 3 mom. 3-5 punkten i lagen om identifiering och registrering av djur hänför sig i hög grad till tillämpningsområdet för 27 § 4 punkten i självstyrelselagen, som gäller förhållandet till utländska makter med beaktande av bestämmelserna i 9 och 9 a kap. Uppgifterna kan med stöd av självstyrelselagen därmed anses höra till rikets behörighet på Åland. Nämnda uppgifter sköts i nuläget i praktiken av Livsmedelsverket också för landskapet Åland. Vissa av rapporteringsuppgifterna enligt EU:s kontrollförordning kan vara sådana att landskapsregeringen med stöd av 30 § 9 punkten i självstyrelselagen bör anses ha befogenheterna att ta fram det rapportunderlag för landskapet som Livsmedelsverket sedan som förbindelseorgan översänder till EU-kommissionen. Om inte för annat, så i förtydligande syfte föreslås det därför att de uppgifter Livsmedelsverket har enligt 20 § 3 mom. 3-5 punkten i lagen om identifiering och registrering av djur innefattas i 3 § i förordningsförslaget. Detta för att säkra att Livsmedelsverkets samtliga befogenheter enligt 20 § 3 mom. 1-5 punkten i lagen också omfattar landskapet Åland på det sätt berörda myndigheter avsett. Uppgifterna enligt 20 § 3 mom. 3-5 punkten i rikslagen avser samordningen av samarbetet inom Europeiska unionen enligt artikel 4.2 b i kontrollförordningen, att vara det förbindelseorgan som avses i artikel 103 i kontrollförordningen och att ansvara för den årliga rapport som avses i artikel 113 i kontrollförordningen.

4 §. Kostnadsfördelning. I förordningen föreslås en motsvarande kostnadsfördelningsbestämmelse intagen som i gällande förordning.

5 Konsekvenser på Åland av förordningsförslaget

Konsekvensen av den föreslagna förordningen är att landskapsregeringen eller en i landskapslag angiven myndighet fortsättningsvis ansvarar för övriga uppgifter på Åland som enligt rikslagstiftningen gäller bekämpning av smittsamma sjukdomar hos husdjur enligt 30 § 9 punkten i självstyrelselagen och som inte omfattas av de föreslagna 2 eller 3 § i förordningen. De uppgifter som enligt lagen om identifiering och registrering av djur i riket sköts av regionförvaltningsverket och som innebär tillsyn över efterlevnaden av lagens bestämmelser inom regionförvaltningsverkets verksamhetsområde i enlighet med lagens 21 §, sköts på Åland med stöd av 30 § 9 punkten i självstyrelselagen således av

landskapsregeringen eller en myndighet som anges i landskapslag. Detta innebär att landskapsregeringen eller en i landskapslag angiven myndighet fortsättningsvis sköter den allmänna tillsynen och kontrollen på plats av slakterier och vilthanteringsanläggningar belägna på Åland.

6 Ekonomiska konsekvenser

Förordningen medför inga nya kostnader för staten eller landskapet Åland. Avsikten är att Ålands landskapsregering ersätter kostnaderna för de landskapets uppgifter som överförs genom förordning till statens myndigheter enligt vad Ålands landskapsregering samt Statens ämbetsverk på Åland och Livsmedelsverket särskilt avtalar. En bestämmelse om landskapets ersättningsansvar föreslås fortsättningsvis ingå i den ersättande förordningen.

Antalet ID-övervakningar varierar mellan åren dels beroende på Livsmedelsverkets urval, dels på övervakningarnas konstaterade brister med efterkontroller som följt. Åren 2020-2023 varierande antalet ID-övervakningar från 6 till 23. Statens ämbetsverk på Åland planerar att fakturera landskapsregeringen för utförda ID-övervakningar och omkringskostnader. Utgifter som hänför sig till övervakningar som utförs i samband med ID-övervakning kommer det inte att faktureras för. De kostnader som kräver ersättning är löneomkostnader, lönebikostnader samt övriga direkta kostnader som hänför sig till övervakningen. Kostnader för år 2023 skulle enligt detta underlag på 12 övervakningsobjekt för 28,8 dagsverken summeras i en totalkostnad av 10 280 €. Livsmedelsverket har under beredningen uppgivit att det inte avser göra anspråk på ekonomisk ersättning för de uppgifter som följer av överenskommelseförordningen.

7 Beredningen av förslaget

Förslaget till förordning har beretts vid justitieministeriet i samarbete med jord- och skogsbruksministeriet, Livsmedelverket, Statens ämbetsverk på Åland och Ålands landskapsregering utifrån ett preliminärt utkast som landskapsregeringen med en formell skrivelse den 6 februari 2023 tillställde justitieministeriet. Förordningsförslaget har översatts till finska. Ett utlåtande över förordningsförslaget och landskapsregeringens samtycke till att den föreslagna förordningen får utfärdas har begärts av Ålands landskapsregering. Utlåtande inhämtades också av jord- och skogsbruksministeriet, Livsmedelsverket och Statens ämbetsverk på Åland. I utlåtandena anfördes förord för att en förordning i enlighet med förslaget utfärdas. Statens ämbetsverk gav inte utlåtande. Livsmedelverket framförde synpunkter och ställde frågor som föranledde en lagteknisk ändring av förordningsförslaget och kompletteringar av paragrafmotiveringarna. Landskapsregeringen har samtyckt till att förordningen utfärdas och av den senare lagtekniska kompletteringen av förordningsförslaget har inte följt behov av ett nytt samtycke. Ålandsdelegationen har förordat en förordning i enlighet med förslaget (utlåtande 12.4.2024 Nr 9/24). Laggranskningsenheten vid justitieministeriet har granskat förordningsförslaget.

8 Ikraftträdande

Förordningen föreslås träda i kraft den 1 juni 2024. Genom förordningen upphävs gällande överenskommelseförordning.